

Odessza magyar szülöttei

Legfiatalabb városunk

történelmi emlékeztető

1945. március 10.

DÉLMAGYARORSZÁG

A NAP HÍREI: AZ AMERIKAI EGYSÉGEK ÁTKELTEK A RAJNÁN — MEGÉLÉNKÜLT A BERLINNEL SZEMBEN LEVŐ ARCIVONAL — FÖLSZABADULT HERCEGOVINA — AZ OLASZ KÖZVÉLEMÉNY SZIGORÚ ELJÁRÁST SÜRGET A FASISZTÁK ELLEN.

Egy falatot se!

London, március 9. A német rádió közölte azt a napiparancsot, amelyben a magyarországi német haderők főparancsnoka elrendelte, hogy katonái végezzék el a szükséges mezőgazdasági munkákat a még német kézen levő magyar területeken.

Ma már mindenki tudja, hogy mi történik a magyar természettel, ha a németek szedik össze. A Kossuth Rádió ezzel kapcsolatosan felhívást intézett a Dunántúl lakosságához és az egész dunántúli magyar néphez. Ebben egyebek között a következőket mondotta: „A magyar gazdáknak meg kell akadályozni a német fosztogatásokat, hogy elrabolják az ország élelmiszerkészletét. Egy falatot se adjatok az ellenségnek, ne essétek a német fasizta bandákra, amelyek Magyarországot nyomorúságba döntötték! Ezzel minden magyar családnak és hazáknak tartoztok!”

Interjú a postáról

A Délmagyarország munkatársa kérdéseket tett fel a kereskedelmi miniszternek a posta működésével kapcsolatban. A miniszter válaszában egyebek között a következőket mondotta: „A posta felvesz bárhova leveleket a felszabadított területekre, sőt már megindult Budapesttel is nemcsak a hivatalos postaforgalom, de a nagyközönség számára is a levélváltás. A posta elkészült arra, hogy új bélyegeket adjon ki. Leginkább történelmi vonatkozású bélyegek készülnek az új, demokratikus rendszer szellemében. Minden előkészületet megtettünk arra is, hogy a kormány mielőbb átköltözzön Budapestre.”

Kutatók a gyárban

A Tiszai Vegyi Kombinát azzal bízta meg a keszthelyi Agrártudományi Főiskola munkatársait, hogy értékeljék termékeiket, vizsgálják azok mezőgazdasági hatékonyságát. Erre a célra Tiszaszeredében külön kísérleti telepet jelöltek ki.

Megalakult az Irószövetség

A debreceni és az ott tartózkodó magyar írók értekezletre gyűltek össze és megalakították a Magyar

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa április 1-ével városossá nyilvánította Százhalombattát. A Duna menti település környékén már a rómaiak előtt is laktak. Különös neve is ősi településre utal. Egyes kutatók szerint a IX. század táján itt zajlott le a Tárnok völgyi ütközet, s a csatában elesett harcosokat a község környékén látható, több mint száz halom alá temették.

Pest megye hatodik városának első tanácsulását március 28-án tartják.

vérváros, Szeged lakóiban, de talán módját kellene ejteni annak is, hogy megismertessük Odessza magyar vonatkozásainak történetével magukat az odesszaiakat is. Helyes lenne pl. orosz vagy ukrán nyelven kis füzetet adni ki *Odessza és a magyarok* címmel. Pár fejezete (pl. Balázs Béla, Bartók) már voltaképpen meg is vannak, és csekély munkával a kép teljessé tehető. Ismervén az odesszaiak nemcsak udvarias, hanem őszinte érdeklődését hazánk és Szeged iránt, bizonyára örömmel fogadnának egy ilyen kis kiadványt.

Péter László

A távvezeték ördöge

A villamosenergia-iparban kritikus idősakként tartják számon a tél végét, mert ahogy szakmai berkekben mondják, ilyenkor támad fel a „távvezeték ördöge”. Ebben az évszakban ugyanis gyakoriak a zúzó, párás napok, a fagyok között stagnáló null fok alatti hőmérsékleti értékek. Ilyen körülmények között képződik legjobban a szemre szép, s a lencsevégre kívánczó zúzmarra. A 120 000—220 000 volt feszültségű villamos energiát

szállító távvezetésekre azonban fölöttébb veszélyes a felrakódó jégkristályhalmoz. A zúzmarra sokszor 8—10 centiméter vastagságban hízik a vezetékeken, s ez bizony méterenként 8—12 kilogramm többlet terhelést jelent. Ilyenkor a két tartóoszlop közötti — átlag 250 méteres távon — nem kevesebb, mint három tonna súly ül egyetlen szál huzalra. Ekkor a terheléstől természetesen könnyen elszakad a vezeték, de az sem ritkaság, hogy a hét szál drót hétszer három tonna súlya alatt még a tartóoszlopokat is kicsavarja helyéből.

A zúzmarásodás ellen ötleletes megoldással védekeznek a szakemberek. Két oszlop között kiiktatják a forgalomból a vezetékszakaszt, s úgynevezett „égi rezsóval” fűtőárammal melegítik a sodronyt. A rezsózás hatására a vezeték önmaga vágtatja át a ráarakódott jégpáncélt, s megszabadul veszélyes terheléstől.

Nemcsak a jégkristály, hanem a télen gyakori smog, a gyárkémények füstje is okozhat súlyos üzemszünetet. Előfordult már, hogy emiatt egy egész város áramszolgáltatása bémult meg rövidbe időre. A lecsapódó füst ugyanis finom pernyét rakott a szigetelősítekre, s a paradus levegő, a fagy valószínűleg elektrolízist képzett a pernyéből. Így aztán kislétes zárlat keletkezett, s elégett a szigetelőberendezés.

Dr. V. M.

alapítói között, a Tanácsköztársaság alatt az egyesült párt egyik titkára és helyettes belügyi népbiztos. A tanács hatalom megdöntése után 15 évre ítélték, de a fogolyserével 1922-ben ismét a Szovjetunióba került, és különféle párt- és állami tisztségeket töltött be. 1938-ban kelt vádakkal letartóztatták, és a törvénytörések áldozata lett.

Horn Miklós (1899—1965) neves növénynevelő, a legjobb hazai roszfajta (az ún. javított lovászpatonai) előállítója. A lovászpatonai növénynevelő telep igazgatójaként (1923—1961) sok eredményt ért el a búza, zab, kukorica, napraforgó, köles, burgonya és here nevelésében is. 1958-ban a mezőgazdasági tudományok kandidátusa lett.

Brodzsky Miklós (1905—1958) zeneszerző a könnyű-muzsikát szolgálta. 1929-ben *Szókik az asszony* című operettjével tűnt ki. Sokáig élt Berlinben is, majd 1938-ban emigrált előbb Londonba, majd Amerikába. Neve főként számos film kísérőzenéjé révén vált nemzetközileg ismertté. Így ő komponálta a *Halászegény frakkban* című híres amerikai film (1950) zenéjét is.

Apró adalékokból így kereshetjük ki a *fekete-tengeri város magyar kapcsolattörténetét*. Nem árt ezt és az ilyeneket tudatosítani a test-

Gondolná-e valaki, hogy nemzeti történelmünk és kultúránk neves emberei között odesszai születésűek is vannak? Magam is csak a *Magyar Eletrajzi Lexikon* böngészése közben bukkantam ilyen adatokra. Talán ha egyszer valaki majd részletekben kutatásokat, ki tudja deríteni, miképpen s miért kerültek oda az alább felsoroltak szülei, hogy azután ott szülessék meg utóbb nevezetessé válott gyermekük. Magam csak a figyelmet hívom föl a tényekre.

Kremenezky János (1850—1934) az első: ő a magyar elektrotechnikai ipar úttörője lett, a Magyar Wolframlámpagyár — a mai Orion — alapítója. Ifjan (1869—71) orosz vasúttársaságoknál működött, majd Berlinben, Párizsban, Bécsben tanult és dolgozott. 1913-ban alapította meg budapesti gyárát. 1923-ban kezdte meg rádiócsövek, majd az Orion-rádiók sorozatgyártását.

Rabinovits József (1884—1938) nevét a magyar proletárdiktatúra történetéből ismerjük: az egykori aranyműves, majd biztosítási tisztviselő 1901-ben kapcsolódott be a munkásmozgalomba, s az első világháború alatt, orosz fogságban, csatlakozott a bolsevikokhoz. 1918. november 24-én ott volt a Kommunista Magyarországi Pártjának

Mikor jár táppénz a bedolgozóknak?

S. J.-né szegedi olvasónk kérdezi: a vállalati bedolgozók milyen feltételek mellett kaphatnak táppénzt. Mint írja — gyermekét vár, szeretné megtudni: jogosult lesz-e terhességi-gyermekágyi segélyre?

A bedolgozók akkor kerülnek társadalombiztosítási kötelezettség alá, ha munkabéruk a havi 250 forintot, illetve a napi 10 forintot meghaladja. De jövedelemre való tekintet nélkül is fennáll a biztosítás; ha a bedolgozó saját hibáján kívüli okból nem végezhet munkát. Például: ha kereséktelen beteg, szül, vagy azért nem tud dolgozni, mert három évesnél fiatalabb gyermekét gondozza. Illetve tíz évnél fiatalabb beteg gyermekét ápolja, katonai szolgálatot teljesít stb. Amennyiben a bedolgozó munkabére a már említett okokon kívül nem éri el a havi 250 forintot, illetve a napi tíz forintot, a betegségi biztosítás szünetel.

A betegségi biztosítás szolgáltatásaira a bedolgozó akkor jogosult, ha betegségi biztosítása érvényes, vagy ha a biztosítási jogviszony megszűnését követő 15 napon belül igénye nyílik erre és munkaviszonyban marad. Munkaviszonya megszűnésekor a szolgáltatásokra csak akkor tarthat igényt, ha a betegség, szülés stb. a betegségi biztosítás megszűnését követő első vagy második napon következik be. Ha az igény ezt követően 3 és 15 nap között nyílik meg, ez esetben csak akkor jogosult, ha a munkaviszonya legalább 90 táppénzidénylés esetén 180 napon át előzőleg érvényben volt.

A terhességi-gyermekágyi segélyt a bedolgozó az ismertelt szabályokon túl ugyanolyan feltételekkel és mértékben kaphat, mint a munkaviszonyban álló dolgozók. Tehát 20 hetet át akkor kaphatja átlagkereseténél magasabb összegűt, ha a szülést közvetlenül megelőző

két évben legalább 270 napi biztosítási időt szerzett. Átlagkereseténél 50 százalékosra akkor jogosult, ha 270 napnál kevesebb, de legalább 180 napi biztosítási ideje van. A táppénz és a terhességi-gyermekágyi segély összege a megállapításához megbetegedést, illetve a szülést megelőző három hónapban elért kereset egy hónapra eső átlagát veszik alapul. Nem lehet figyelembe venni munkabérént a munka végzésével felmerült gép- és szer-

számhasználatának sfb. — költés terítése — címén kifizetett összeget. A kereséktelen első napjától táppénz, illetve terhességi-gyermekágyi segély akkor folyósítható, ha a bedolgozó a részére kiadott anyagot a vállalatnak a betegség első napján visszaszolgáltatta. Ha az anyag visszaszolgáltatása később történik meg, a táppénz, illetve a terhességi-gyermekágyi segély csak az anyag visszaszolgáltatásának napjától jár.

Siklós János:

Végig az úton

2. Mi ez? Hát még mindig az élet kilátástalanságából rámrakódott töprengő-gálásos gyámoltalanság fog? Vagy nem tudom, hol, hogyan kezdjem? Benne jártunk már a tavaszban — akkor 1945-ben — és egy éjjel, az országúton összeakadtam Tombác Imre báccsal, a szomszédunkkal. Ő már régóta meggyőződéses kommunista. A múlt év őszén szabadult az internálótáborból. Hazafelé tartott, Új-Somogytelepen laktunk akkor. Jókérdő lehetett, mert mindjárt leöcskösözött és beszéltetett, hogy mit és mit nem csinálók.

Bizonytalanul felelgettem, a tisztelettel kevert csodálkozás miatt nem mertem előjönni igazi bajommal. Olyan lassan mentünk, hogy a félórányi utat éjjeltől virradatig tettük meg. Tombác Imre meg csak beszélt, beszélt az ideiglenes nemzetgyűlésről, a szakszervezeti munkáról és egyéb napi kérdésekről. (Azóta se láttam ilyen kedélyesen, gondtalanul elmélkedni az élet nehézségeiről.)

Egyszer aztán átváltott más témákra és számomra sejtelmesen ható jövőt rajzolt föl a csillogos égboltra. Azt mondta, lehet, hogy a csillagokon, amelyek ezer és millió fényévre vannak tőlünk, olyan — vagy másfajta — emberek élnek, mint mi. Csak nem érünk el oda, mert a Föld vonzáskörét nem tudjuk áttörni! Keveset tudunk, pedig most aztán igen nagy szükség lesz az okos fejre. Az urak tanult emberek, mi nem vagyunk azok, s ez nagy hátrány. Nektek már

— bökdöste meg a kabátom hajtókáját — nektek már többet kell tudni.

Közbevágtam, mert fölszállt előttem közel-múlt kis életnek egy-egy fájdalmas epizódja. Azok a fiúk, akik velem egykorúak, de érettségiztek, vagy valamilyen más, fölsőbb iskolát végeztek, éreztették velem tanultságukat egészen addig, hogy elmaradoztak ezek a régi, gyerekkori barátságok. Más fiúk meg úgy utáltak a betűt, hogy írni-olvasni alig tudnak, ezekkel meg azért nem volt beszélőnivaló, mert a kocsmán meg a bitang nők tanyáján kívül más téma és út sohasem kerekedett. Mit is csináljak, hogy legalább a lenézettségemet valahogyan elkerüljem?

Tombác Imre figyelmesen hallgatott. Nem szólt közbe akkor sem, amikor előhozott Móra Ferenc könyvtárát, hogy ott én suttymban milyen jó könyveket olvastam és néha-néha elcsörttem néhány napra, amelyik jobban megtetszett. Elmondtam, hogy apám mennyit szidott azért, hogy olvassak mindig, ha perenyi időm akad, csak olvassak. Kilenc esztendőskoromban nem tudtam jól kiszámítani a fény sebessége alapján a Nap és a Föld közötti távolságot. Másnapon meg a kör területét, azután a kerületét a pível nem tudtam megoldani. Ezért úgy a hokkedlibe verte a fejem, hogy a homlokomból fölött kis gumók keletkeztek. Utólag látom, több verést kívánt volna az örökös játszásra, csavargásra mindég kapható fej.

Langyos szél simogatja az útmenti fákat, orgona, barackvirág illatot fűt körénk, azután sodorta tovább a körtöltés alján. Messziről zörgő katonai teherkocsi csikorgó fékezéssel lassított és tőlünk nem messzire megállt a villanylámpa alatt. Fűre szorított katonák ugráltak a követet és a hátsó kereket puffolták, alighanem kilyukadt.

Néhány napja fejeződött be a háború. A kabátból ocsúdó emberek számára ez a hír az élet rendbehozhatóságának reményét hozta. Győzött az élet — a halál fölött! Sztálin hadparancsban jelentette be a fasizmus teljes katonai

megsemmisítését. A gondolatokban, lelkekben a bizakodás öröme mocorgott; újra érdemes élni.

Nem láttam a homályban Tombác Imre megborzadt magas homlokát, apró, szürkés-barna szemét, de lassan, bizonytalanul fogalmazott mondataiból megállapítottam, hogy érzéseivel küszködik. Szép, magas fiúk sűrűtek-forogtak és hangoskodtak a reparálásra váró autók körül. Egyik-másik arcára villanásnyi fényt vetett az utcai lámpa világa. Még gyerekek voltak, talán nálam akkori huszonegy esztendősnél is fiatalabbak.

— Megszenvetked, nagyon keservesen megszenvetked rövid kis életükért — préselte a szavakat Tombác Imre. Tanultak, dolgoztak és valószínű közülük sokan még sarkonlesőt játszottak 1941-ben a fasizta támadás idején. Most meg már Berlinél vannak.

Evekig lövészárkokban, hómezőkön, forró pusztákban, ismeretlen erdőkben élni, évekig nem mosakodni rendszeres és asztalhoz sem ülni, halálhozó percek, órák és évek közt járni; szinte fölfoghatatlan, hogyan bírták ezek a gyerekek. Szívük mélyéig szeretik a hazájukat és biztosan úgy gondolkoznak; halál — vagy haza. Nagy erkölcsi és lelki erejű fiúk azok, akik alig indult életüket feladózni, hogy vele mentse a hazát. Ezek mind hősök — kitüntetés nélkül is azok; az egész emberiség hősei.

Pedig szívesebben játszottak, tanultak, dolgoztak volna otthon, mint Sztálingrádtól Berlin végig harcoljanak ezer kilométereket egy erős, szervezett hadi-haderővel szemben. Mennyien, de mennyien belepusztulhattak! Nem is tudni, hogy mennyi anya várja, siratja szép fiát, de hiába — nem hallja többé a hazatoppánó gyerekek vidám köszönését. Szébb és természetesebb lett volna, ha otthon udvarolnak, énekelnek, traktort meg autót csinálnak és így válnak hőssé. S talán később turisták módján jutottak volna ide, a gyevi országútra.

(Folytatjuk)